

УДК 336.77.02:336.71

Манькута А. І., здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

Лисенко С. В., здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В БАНКУ

У статті розкриваються теоретичні та практичні аспекти організації кредитної політики в банку, її формалізація у відповідних внутрішньобанківських стандартах (положеннях) кредитування і кредитних інструкціях, загальна характеристика цілей та функцій кредитної політики. Доведено, що кредитування позичальників здійснюється комерційними банками за умови дотримання нормативів банківської діяльності.

Ключові слова: банк, банківська діяльність, банківська система, кредит, кредитна політика, кредитна діяльність, кредитний ризик.

Манькута А. И., соискатель высшего образования учетно-финансового факультета, Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина

Лысенко С. В., соискатель высшего образования учетно-финансового факультета, Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОРГАНИЗАЦИИ КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ БАНКА

В статье раскрываются теоретические и практические аспекты организации кредитной политики в банке, ее формализация в соответствующих внутрибанковских стандартах (положениях) кредитования и кредитных инструкциях, общая характеристика целей и функций кредитной политики. Доказано, что кредитование заемщиков осуществляется коммерческими банками при условии соблюдения нормативов банковской деятельности.

Ключевые слова: банк, банковская деятельность, банковская система, кредит, кредитная политика, кредитная деятельность, кредитный риск.

Mankuta A., scientific degree applicant higher education accounting and Finance faculty, Mykolayiv national agrarian University, Nikolaev, Ukraine

Lysenko S., scientific degree applicant higher education accounting and Finance faculty, Mykolayiv national agrarian University, Nikolaev, Ukraine

THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF ORGANIZATION THE CREDIT POLICY IN BANK

Introduction. *Despite the depth of research in the field of organization of credit policy, existing developments and recommendations do not, in our opinion, give a holistic view of the nature of credit policy, the impact of its results on the choice of ways to implement the bank's lending strategy.*

Purpose. *The purpose of the paper is to study the theoretical aspects of the formation of banking institution's credit policy.*

Results. *The article reveals theoretical and practical aspects of the organization of credit policy in the bank, its general characteristic of goals and functions. The external and internal factors influencing the bank's credit policy are investigated. The main purpose of the bank's credit policy is substantiated. It is analyzed that realization of credit policy in practice is formalized in the corresponding internal banking standards (provisions) of crediting and credit instructions. It is proved that lending to borrowers is carried out by commercial banks subject to compliance with banking standards. It is determined that credit policy should specify: general criteria for assessing loan applications; obligatory conditions for granting a loan; terms of lending; credit information; interconnection of credit and other operations in this client's bank; loan portfolio structure; the cost of a loan. A separate section in the credit policy can identify "desired loans" and "unwanted loans".*

It is concluded that banking institutions are developing a credit policy, primarily because it allows regulating, managing and organizing credit relations between the bank and its clients as to the reverse flow of cash value.

Conclusions. *It is determined that during development of credit policy of a banking institution it is necessary to take into account the level of development of the economy of the country, the banking system and a specific bank.*

Keywords: *bank, banking, banking activities, credit, credit policy, credit activity, credit risk*

JEL Classification: *E50; G21.*

Постановка проблеми. Кредитна політика створює основу всієї роботи банку з розміщення ресурсів відповідно до загальної стратегії його діяльності. Розробка кредитної політики особливо необхідна в умовах кризової ситуації, коли банку доводиться адаптуватися до нових, постійно змінних умов функціонування. Саме банківський кредит на сьогодні є основним елементом стимулювання відтворювальних процесів в економіці та головним джерелом забезпечення грошовими ресурсами поточної діяльності підприємств всіх форм власності.

На виконання кредитних операцій спрямовується більша частина залучених банками грошових ресурсів, а, отже, саме з кредитуванням пов'язана значна частина прибутку банківських установ.

Через надання кредитів банківська система організовує та обслуговує рух капіталу, забезпечує його залучення та перерозподіл у ті сфери виробництва та обігу, де виникає дефіцит капіталу.

Посідаючи головне місце в банківській діяльності, кредитні операції потребують

ефективної організації та постійного вдосконалення.

Основою фінансової стабільності та ринкової стійкості банків є правильна організація процесу кредитування та розробка ефективної системи управління кредитними операціями в банківських установах.

Сьогодні, в сучасному світі для забезпечення ефективної кредитної діяльності кожний банк формує власну кредитну політику. Якщо ж він не має її (або вона має протиріччя, некоректна чи не доведена до відома виконавців), вважається, що цим комерційний банк збільшує власні ризики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні проблеми формування кредитної політики банківських установ розглядалися в сучасних дослідженнях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених та економістів: І. Сала, О. Васюренко, А. Мороза, Е. Морсман, О. Кириченко, О. Дзюблюка, Роуз Пітер С., Дж. Сінкі, С. Прасолова та інших.

Але, незважаючи на глибину наукових досліджень у цій сфері, наявні розробки і

рекомендації не дають, на нашу думку, цілісного уявлення про природу кредитної політики, впливу її результатів на вибір шляхів реалізації кредитної стратегії банку. Відповідно, це обумовлює актуальність розуміння кредитної політики в загалом в процесі проведення кредитної діяльності.

Формулювання цілей дослідження. Мета статті полягає у дослідженні теоретичних та практичних аспектів формування кредитної політики банківської установи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кредитна політика банку – це

стратегія і тактика банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі принципів: поверненості, строковості, цільового використання, забезпеченості, платності.

Головною ознакою кредитної політики є те, що вона є політикою, яка пов'язана з рухом капіталу.

У теоретичних напрацюваннях вітчизняних фахівців відсутня єдність поглядів щодо трактування поняття «кредитна політика» (табл.1).

Таблиця 1 **Визначення вченими та економістами поняття «кредитна політика»**

Автор	Визначення
О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишина	кредитна політика - це стратегія і тактика банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку на основі принципів: повернення, строковості, цільового використання, забезпеченості, платності [1]
О. О. Любар	«кредитна політика» у вузькому сенсі - це система заходів банку в царині кредитування його клієнтів, здійснюваних банком для реалізації його стратегії і тактики в даному регіоні в певний період часу. Кредитна політика, як основа процесу управління кредитом, визначає пріоритети в процесі розвитку кредитних стосунків, з одного боку, і функціонування кредитного механізму - з іншого» [7, с. 183]
І. С. Гуцал	«кредитна політика» - система мір і дій, які спрямовані на грошово-кредитне забезпечення й регулювання кредитних відносин з метою економічного росту й прибутковості діяльності фінансового посередництва[3, с. 14]
І. І. Д'яконов	«кредитна політика банку» - це спосіб виконання послідовно пов'язаних етапів процесу кредитування, де принципи являють собою основу її визначення і спосіб її здійснення [4, с. 36]
Г.Г. Коробової	кредитну політику слід розглядати як «систему заходів банку в кредитуванні його клієнтів, що здійснюється для реалізації його стратегії і тактики, з визначенням пріоритетів в процесі розвитку кредитних відносин, з однієї сторони, та функціонування кредитного механізму - з іншої» [6, с. 154]
О. Гриценко	кредитна політика - система заходів центрального банку та держави в кредитній сфері з метою регулювання грошового обігу і досягнення інших економічних цілей [2, с. 105]

Джерело: побудовано автором на основі даних [1-4, 6, 7]

На наш погляд, кредитна політика банку – це інструмент системи управління кредитною діяльністю банку, кінцева мета якого запобігання ризикам в досягненні ним стратегічних цілей.

Сутність кредитної політики банку полягає в забезпеченні безпеки, надійності та прибутковості кредитних операцій, тобто в умінні звести до мінімуму кредитний ризик.

Таким чином, кредитна політика - це визначення рівня ризику, який може взяти на себе банк.

Мета кредитної політики полягає у забезпеченні високодохідного розміщення пасивів банку в кредитні продукти, доводячи ризики до мінімуму та збільшення клієнтської бази - утримання існуючих клієнтів та залучення нових.

Функції кредитної політики банківської установи:

– комерційна – від проведення кредитних операцій банк очікує отримати прибуток;

– стимулююча – має своє проявлення в стимулюванні процесу акумуляції тимчасово вільних коштів у банках;

– контрольна – відбувається контроль за процесом залучення грошових ресурсів та оцінкою їх використання [6].

Цілі кредитної політики полягають в наступному:

– максимізація доходів від кредитних операцій в межах встановлених ризиків та відповідно до діючого законодавства;

– погодження кредитів на економічно продуктивні цілі в ринковій зоні банку;

– створення надійних та рентабельних постійних клієнтів (як позичальників, так і вкладників);

– навчання та підвищення кваліфікації кредитних працівників;

– створення та підтримання обсягів кредитів та депозитів, відповідних капітальній, потенційній та депозитній базі банку, а також складу некредитних активів;

– пристосування до змін як у законодавстві, так і в економіці країни [7].

Існують чинники, що впливають на кредитну політику банку (рис.1).

Рисунок 1 – Чинники, що впливають на кредитну політику банку

Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [7]

Кредитна політика направлена на скорочення можливих альтернативних дій, спрощення та прискорення процесу прийняття рішення.

Головне її призначення - забезпечення послідовності дій в практиці банку та надійної його діяльності. Реалізація кредитної політики на практиці формалізується у відповідних внутрішньобанківських

стандартах (положеннях) кредитування і кредитних інструкціях.

На практиці кредитна політика - це офіційний документ, яким керуються банки під час формування кредитного портфеля.

Цей документ має конфіденційний характер, а тому з ним можуть бути ознайомлені лише ті співробітники банку, що здійснюють кредитування. Фактична

структура кредитного портфеля має відповідати положенням кредитної політики банку, інакше не буде забезпечена її ефективна реалізація.

Кредитна політика, як будь-який внутрішній документ банку, повинна бути в повній відповідності чинному законодавству. Окремим розділом в кредитній політиці повинно бути її адміністрування, тобто опис процедур оновлення, інтерпретації та реалізації кредитної політики.

Відповідальність за надання кредитів взагалі несе правління банку, воно може декларувати свої повноваження відповідним працівникам або органам.

Ними можуть бути:

– відповідні працівники або особи, що займають відповідні посади в банку (керівник кредитного департаменту, директор філії, начальник відділу тощо);

– кредитні комітети, склад яких визначений кредитною політикою;

– відповідні працівники або органи, які мають право делегувати надані їм повноваження далі.

Також кредитна політика повинна визначати, на яких умовах та які кредити повинні отримувати згоду тих чи інших працівників, яким надано це право, чи кредитним комітетам. Періодично служби внутрішнього контролю перевірятимуть окремі аспекти кредитної діяльності.

В Україні практичні засади кредитних відносин, форми, види кредитів, принципи та умови кредитування банківськими установами визначаються відповідними нормативними актами НБУ.

Так, у сфері кредитування НБУ встановлює певні вимоги до банків.

Кожне рішення на видачу кредиту повинно прийматися колегіально.

Кредитування позичальників здійснюється комерційними банками за умови дотримання нормативів банківської діяльності.

До нормативів, що регулюють кредитну діяльність банків, належать: норматив великих кредитних ризиків (Н8); норматив

максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (Н9); норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н10); норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11); норматив загальної суми інвестування (Н12) [7].

У кредитній політиці повинні бути визначені: загальні критерії оцінювання кредитних заявок; обов'язкові умови надання кредиту; терміни кредитування; кредитна інформація; взаємозв'язок кредитних та інших операцій в цьому банку клієнта; структура кредитного портфеля; вартість кредиту.

У кредитній політиці окремим розділом можуть бути визначені «бажані кредити» та «небажані кредити».

Бажані кредити - це кредити, які необхідні на даний момент економіці країни, не суперечать чинному законодавству та відповідають стратегічним цілям розвитку банку.

Важко класифікувати всі кредити, які надаються комерційним банком, тому повинні бути описані широкі категорії «бажаних кредитів» з врахуванням спеціалізації банку, його величини та досвіду його кредитних працівників.

Небажані кредити повинні бути дуже чітко описані в політиці. В їх основу покладено свій неуспішний досвід у сфері кредитування або досвід інших комерційних банків.

Також у кредитній політиці можуть описуватися нестандартні ситуації, які не ввійшли в попередні розділи. Це стосується окремих кредитних продуктів, які застосовуються на практиці рідко.

Висновки. Кредитна політика банківської установи визначає пріоритети у розвитку та вдосконалення діяльності в сфері кредитування, розвитку кредитного процесу та підвищення його ефективності.

Також вона забезпечує стабільність, рентабельність та ліквідність банку.

Банківські установи розробляють кредитну політику, перш за все, тому, що вона дозволяє

регулювати, управляти та організовувати кредитні взаємовідносини між банком та його клієнтами з приводу зворотного руху вартості грошових коштів.

У процесі розробки кредитної політики банківської установи необхідно враховувати рівень розвитку економіки країни, банківської системи та конкретного банку.

Література:

1. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа : підручник / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин. – К. : Знання, 2008. – 564 с.
2. Грищенко О. Гроші та грошово-кредитна політика : навч. посіб. / О. Грищенко – К. : Основи, 1996. – 105 с.
3. Гуцал І. С. Банківське кредитування суб'єктів ринку в трансформаційній економіці України (питання, теорії, методики, практики) : монографія / І. С. Гуцал. – Львів : ВАТ "БІБЛЬОС", 2001. – 244с.
4. Д`яконова І. І. Удосконалення кредитних відносин – споживче кредитування : монографія / І. І. Д`яконова. – Суми : Університетська книга, 2007. – 96 с.
5. Морсман Е. М. Кредитний департамент банку : організація ефективної роботи : пер. з англ. – С. : Альпіна Паблішер, 2003. – 257 с.
6. Кредитна система України і банківські технології : навч. посіб / В. С. Стельмах, А.В. Шаповалов, В. Л. Кротюк та ін. / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. І. В. Сала. – Львів : ЛБІ НБУ, 2002. – 580 с.
7. Любар О. О. Кредитна політика банків: види та моделі // Вісник університету банківської справи Національного банку України. – 2010. – № 3(9). – С. 183-185.
8. Прасолова С. Особливості формування кредитної політики банків України з довгострокового інвестування // Вісник Національного банку України. – 2004. – № 11.

References:

1. Vovchak, O. D. (2008), *Kredyt i bankivs'ka sprava* [Credit and Banking to the Right], *Znannia*, Kiev, Ukraine.
2. Gritsenko, O. (1996), *Hroshi ta hroshovo-kredytna polityka* [Money and Monetary Policy], *Fundamentals*, Kiev, Ukraine.
3. Gutsal, I. S. (2001), *Bankivs'ke kredyтування sub'yektiv rynku v transformatsiynyi ekonomitsi Ukrayiny (pytannya, teoriyi, metodyky, praktyky)* [Bank lending of market participants in the transformational economy of Ukraine (issues, theory, methods, practices)], *OJSC "BIBLOS"*, Lviv, Ukraine.
4. Dyakonova, I. I. (2007), *Udoskonalennya kredytnykh vidnosyn – spozhyvche kredyтування* [Improvement of credit relations - consumer lending], *University Book*, Sumy, Ukraine.
5. Morsman, E. M. (2003) *Kredytnyy departament banku : orhanizatsiya efektyvnoyi roboty* [Credit department of the bank: organisatsiya effektivnoi roboti], *Alpina Pablisher*, Ukraine.
6. Stelmakh, V. S., Shapovalov, A. V. and Krotiyuk, V. L. (2002), *Kredytna systema Ukrayiny i bankivs'ki tekhnolohiyi* [Credit system of Ukraine and banking technologies], *LBI NBU*, Lviv, Ukraine.
7. Lyubar, O. O. (2010), "Bank's Credit Policy: Types and Models", *Bulletin of the University of Banking of the National Bank of Ukraine*, vol. 3 (9), pp. 183-185.
8. Prasolova, S. (2004), "Features of the formation of the credit policy of Ukrainian banks for long-term investment", *News of the National Bank of Ukraine*, vol.11.